

kring Vemmetofte, Fjellebro og Valden i Halland. På mange måder synes Esge Brocks godssamling at være produkt af den kriseprægede, økonomiske situation, hvori i hvert fald dele af den danske adel befandt sig i disse år. Med undtagelse af en enkelt, værdifuld undersøgelse har hans aktivitet dog mærkeligt nok aldrig været genstand for konsekvent studium.

Den foreliggende udgave fra arkivar Rise Hansens hånd baner vejen for en sådan ved offentliggørelsen af det meget omfattende skifte af Esge Brocks jordegods. Editionsteknisk vil det næppe være muligt at rejse nogen alvorlig indvending mod udgaven. Indledningen redegør nøjagtigt og nøgternt for de ydre omstændigheder ved skiftet og kritisk meget sikkert for håndskriftets tilblivelse og opbygning. Kun undlader udgiveren at tage stilling til, på hvilket forlæg skiftejordebogen er bygget op. Det samlede hartkornsareal svarer ret nøje til det tal, vi kender fra den samtidige rostjeneste-taksation, men begge kan meget vel bero på samme forlæg.

Det er givet, at Esge Brocks skiftejordebog indeholder et meget stort materiale af landbohistorisk og retshistorisk interesse; fra et mere specielt (men overmåde væsentligt) synspunkt giver den et klart overblik over dette adelsgods' struktur. Af arkivar Rise Hansens indledning fremgår det, at denne udgave er tænkt som indledning til en samlet publicering af Esge Brocks dagbøger og af en samling dokumenter til belysning af hans godssamling og godsdrift. Et sådant supplerende udgivelsesarbejde vil være af allerstørste betydning for dansk adelshistorisk forskning, og det bør kunne realiseres uden altfor store vanskeligheder.

E. LADEWIG PETERSEN

ROGER HOWELL, JR.: Newcastle-upon-Tyne and the Puritan Revolution. A Study of the Civil War in North England. Oxford, At the Clarendon Press, 1967. xiv + 398 s. 63 sh.

Den engelske gentry-strid startede i 1941, da R. H. Tawney publicerede sin teori om, at borgerkrigen i 1642 som sin væsentligste årsag havde at lavadelen, the gentry, søgte at opnå politisk position svarende til en nyvundet forbedret økonomisk stilling. Tawney's teori blev i 1948 udbygget af Lawrence Stone der mente at kunne konstatere, at samtidig med at gentry'en var i fremgang befandt højadelen sig i en krisesituation. I 1951 angreb H. R. Trevor-Roper Tawney's og Stone's tese: Gentry'en som helhed var tværtimod i en økonomisk vanskelig situation, kun enkelte af dens medlemmer formåede gennem handel eller forbindelse ved hoffet at hævde sig. Trevor-Roper igen blev i 1959-61 angrebet af Christopher Hill, P. Zagorin og J. H. Hexter, der hver for sig pegede på det spinkle grundlag, som hans opstilling hvilede på. Det blev klart, at der var for mange teorier og for lidt faktisk viden; der manglede det, som man noget nedladende kaldte »pedestrian research«.

I 1960'erne blev denne forskningsopgave taget op ved universiteterne. Ved en koncentration af kræfterne om borgerkrigen og dens forhistorie fremkom en række af enkeltundersøgelser der åbenbarede nye lokalhistoriske, politiske, økonomiske, religionshistoriske, sociale eller biografiske aspekter. En god del af

disse arbejder ligger som maskinskrevne dissertationer i bibliotekerne, men mange er blevet publiceret. Som særligt fremragende kan nævnes G. E. Aylmer: *The King's Servants* (1961), V. Pearl: *London and the Outbreak of the Puritan Revolution* (1961), Lawrence Stone: *The Crisis of the Aristocracy* (1965) og E. M. Everitt: *The Community of Kent and the Great Rebellion* (1966).

Roger Howell's bog om Newcastle er et nyt stykke »pedestrian research« i dette udtryks bedste betydning. Byen var Nordenglands største, af militær betydning fordi den spærrede for skotternes nedtrængen i England, og fordi den var den havn, hvortil våben og soldater bedst kunne overføres fra Danmark. Den 8. januar 1643 indskærpede dronning Henrietta Maria over for Charles I, at når forhandlingerne med Christian IV var gået i orden, burde den danske militære hjælp landsættes i Newcastle. Endnu større betydning havde besiddelsen af Newcastle, fordi man ved at lukke for kulturførslen kunne gøre tilværelsen meget ubehagelig for Londons indbyggere. De rent faktiske oplysninger der bringes om byens historie under krigen er interessante, men mere betydningsfuldt er det oprydningsarbejde der foretages i en del vedtagne men dårligt underbyggede generalisationer.

Howell konstaterer at Newcastle, som hidtil har været anset for at være udpræget royalistisk, først blev dette efter at byen var blevet besat af kongens soldater. Købmandsstanden, som traditionelt anses for i hele England at have støttet parlamentet, var ikke i særlig grad politisk engageret. Overhovedet kan Howell kun i meget ringe grad spore de politiske ideers indflydelse i de magtkampe, som dog foregik mellem byens to partier. De kendte politiske strømninger, som de kom til udtryk mellem konge og parlament, lader sig ikke uden videre projicere ned på det plan, som det politiske liv foregik på i Newcastle. Betegnelserne royalister og parlamentstilhængere brugtes, men synes snarest at være hægtet på allerede gennem lang tid eksisterende partier, der stredes om rent lokale spørgsmål vedrørende bystyre og handelsforhold. Det puritanske element i byen var kun lille forud for krigen og under den royalistiske besættelse, men voksede i tal og indflydelse med parlamentets erobring af byen. Hvis forholdene var sådanne i Newcastle, spørger Howell, i en af landets største byer og det ledende center for industri, blev så ikke det politiske tilhørsforhold andre steder i endnu højere grad bestemt af tilfældigheder og militære begivenheder, har hovedparten af Englands befolkning ikke skiftet loyalitet som krigssituationen gjorde det belejligt, og indskrænkes ikke betydningen af spekulationerne om borgerkrigens grupperinger efter ideologier eller efter sociale og geografiske skel.

Til bogen er benyttet meget hidtil ikke undersøgt materiale fra arkiverne i Newcastle. Kilderne er sobert behandlet, kun synes Howell at acceptere de personlige formues-ansættelser til the Committee for Compounding with Delinquents for ukritisk. De kan næppe tillægges større pålidelighed end selvangivelser i almindelighed kan det. Bogen mangler en bibliografi, men er forsynet med en fin redegørelse for arkivmaterialet i og vedrørende Newcastle.

JENS ENGBERG